

INDUSTRIE EN SAMENLEVING HET VIZIER OP 2025

De bijdrage van de industrie
aan de kwaliteit van leven
in 2025

op initiatief van

ondersteund door

Startnotitie: Naar een Visie voor de Nederlandse industrie
28 maart 2010

Naar de Visie 2025 - inleiding

Een sterke Nederlandse industrie levert een essentiële bijdrage aan onze samenleving, onze welvaart en ons welzijn in Nederland en daardoor is zij onmisbaar. Kijkend naar de toekomst zijn er 6 megatrends te signaleren. Door oplossingen te bieden voor de consequenties van deze megatrends zal dat ook in de toekomst het geval zijn.

Dit inzicht en deze overtuiging bindt ons. Maar bovendien willen wij dat de opinie- en beleidsmakers en de Nederlandse bevolking – consumenten, werknemers, scholieren en studenten en de burgers in het algemeen - dat inzicht en die overtuiging met ons delen. Niet iedereen is namelijk doordrongen van dit belang van de industrie.

Wij willen daarom een inspirerend beeld schetsen en communiceren van de Nederlandse industrie in de toekomst. Dit inspirerende beeld noemen we **Industrie en Samenleving; Het vizier op 2025**.

In deze Startnotitie worden de componenten van de Visie 2025 nog niet concreet ingevuld, maar wordt de eerste stap gezet ten behoeve van de vorming van de Visie 2025. De concretisering zal plaatsvinden door workshops met breed samengestelde discussiegroepen. De Startnotitie zal daartoe handvatten geven en omvat daarom de volgende vier bestanddelen:

1. Rol en betekenis van de industrie voor de samenleving.
2. De 6 megatrends en de uitdagingen en kansen voor de toekomst.
3. Visie 2025; de eerste aanzet.
4. Vragen ter nadere concretisering van de visie.

1. Rol en betekenis van de industrie voor de samenleving

De Nederlandse industrie levert al decennia lang een wezenlijke bijdrage aan de ontwikkeling van de samenleving. Hoe zou een gemiddeld huishouden er nu uitzien als de industrie in het verleden geen vindingen had gedaan m.b.t. energieopwekking, verlichting, elektronica en huishoudelijke apparaten? Eenzelfde vraag zouden we ons kunnen stellen als het gaat om ons dagelijkse werk. De industrie is de bron van innovatie en het zijn de mensen in de industrie die dit realiseren.

Daarnaast biedt de industrie al decennia lang werkgelegenheid en inkomen aan een groot deel van onze samenleving. Met name voor technisch opgeleide mensen zijn er in de industrie veel interessante en uitdagende banen in een voortdurend veranderende omgeving.

De Nederlandse industrie is een van de belangrijkste sectoren van onze economie en is in hoge mate bepalend voor onze internationale concurrentiepositie. In veel publicaties wordt dan ook met recht gesproken over "De industrie is de motor van onze economie".

Dit wordt nog eens extra duidelijk als je de volgende gegevens op een rijtje zet:

1. Bijna $\frac{3}{4}$ van de Nederlandse export is afkomstig uit de industrie.
2. Ongeveer 900.000 mensen werken dagelijks in de industrie en nog eens minstens hetzelfde aantal banen in andere sectoren is direct gerelateerd aan de industrie.
3. Bijna 14% van het nationaal product wordt door de industrie gerealiseerd.
4. De industrie is de bron van innovatie en de belangrijkste aanjager van de arbeidsproductiviteit. Daartoe investeert ze meer dan evenredig in de opleiding en ontwikkeling van haar medewerkers.

De afgelopen jaren groeit gelukkig weer het besef dat industriële activiteiten onmisbaar zijn voor Nederland. Niet alleen vanuit economisch perspectief is de bijdrage van de industrie van wezenlijk belang, maar ook vanuit het oogpunt van de samenleving als geheel. Het verleden heeft immers onomstotelijk aangetoond dat de Nederlandse industrie een essentiële bijdrage aan de kracht en de prestaties van Nederland, en daarmee aan onze vooruitgang, onze welvaart en ons welzijn. Ook voor de toekomst willen Nederlandse industriebedrijven en hun medewerkers de uitdaging oppakken om

hun bijdrage aan de ontwikkeling van de samenleving te continueren cq. nog verder te versterken.

2. De Zes megatrends en de uitdagingen voor de toekomst.

Er doen zich momenteel internationaal 6 algemeen erkende trends voor die wereldwijd bepalend zullen zijn voor de ontwikkeling van de samenleving in 2025. Iedere megatrend resulteert in uitdagingen en kansen voor de Nederlandse industrie. Als de industrie hierop inspeelt zal zij een bijdrage leveren aan de vooruitgang, de welvaart en het welzijn van Nederland in 2025.

A. Demografie en gezondheid.

- De wereldbevolking bestaat momenteel uit 6,9 mld. mensen; verwacht wordt dat deze in 2025 gegroeid zal zijn naar 8,0 mld. Deze groei zal zich echter vooral voltrekken in de Nieuwe Wereld, waar tegelijkertijd de verstedelijking fors zal versnellen. Als gevolg hiervan zal de buitenlandse vraag naar Nederlandse producten sterk groeien en zal de druk op logistiek en distributie fors toenemen.
- Het ontwikkelde Westen wordt eerder geconfronteerd met een stagnerende bevolkingsgroei en in sommige landen zal er zelfs sprake zijn van een afname van de bevolking. Dit heeft tot gevolg dat de bevolking in het westen sterk zal vergrijzen. Enerzijds zal dit leiden tot een wijziging van het behoeftepatroon; ouderen kennen immers een grotere zorgbehoefte en vragen om andere producten en diensten dan jongeren. Tegelijkertijd zal de druk op de arbeidsmarkt fors toenemen; immers zelfs als de (al relatief hoge) arbeidsparticipatie nog een beetje toeneemt zal de beroepsbevolking afnemen.
- Innovatie en een maximale benutting van het menselijk potentieel zullen noodzakelijk zijn om medewerkers in de industrie zelf, maar ook in alle andere sectoren van onze samenleving, effectiever en efficiënter te laten werken. Bijvoorbeeld medewerkers in de zorg zullen voorzien moeten worden van (hulp)middelen zodat ze in de toekomst veel meer mensen kunnen verzorgen dan nu het geval is. De industrie zelf zal alle creativiteit van de medewerkers moeten benutten om andere producten te ontwikkelen en efficiënter te produceren. Alleen dan zal de industrie in staat zijn vol bij te dragen aan de ontwikkeling van de samenleving.

B. Globalisering en concurrentie.

- De toename van de wereldhandel is cruciaal voor de ontwikkeling van de welvaart in Nederland. Zoals hiervoor al aangegeven zal de bevolking in de Nieuwe Wereld de komende decennia fors toenemen. Logischerwijs leidt dit tot een sterke toename van de welvaart aldaar. Het is niet irreëel te veronderstellen dat de economische groei in deze landen jaarlijks 5-10 % zal bedragen.
- De verdere ontwikkeling van de Nederlandse samenleving is sterk afhankelijk van de vraag of we ook hier in staat zullen zijn groei te realiseren. Daartoe zullen we mee moeten kunnen in de internationale concurrentiestrijd. Eerder werd het grote belang van de industrie voor de export al vermeld. Daarnaast kan de industrie oplossingen bieden voor de groeiende internationale behoefte aan transport en opslag.
- De industrie en daarmee haar medewerkers zullen steeds meer internationaal georiënteerd, maar ook georganiseerd worden. Daar waar steeds meer Nederlandse industriebedrijven op internationale markten opereren zal er sprake zijn van toenemende prijsconcurrentie. Op grond van onze historische sterktes zullen zich ook steeds meer buitenlandse bedrijven willen vestigen in ons land. Dat zullen ze echter alleen doen als onze beroepsbevolking voldoet aan de modernste hoge eisen. Onze alom geroemde arbeidsverhoudingen zullen dan ook zeker aangepast moeten worden aan de veranderende omgeving. Innovatie en verhoging van de arbeidsproductiviteit

zullen daarbij centraal staan. Gelukkig zien we op dit gebied al goede eerste stappen.

C. Natuur en milieu – de kwaliteit van onze leefomgeving.

- De kwaliteit van onze leefomgeving komt steeds sterker onder druk te staan. CO₂-emissie, stijging van de zeespiegel, woestijnvorming, overstromingen en schaarste aan zoetwater zijn veelgehoorde gevolgen van de vervuiling van ons milieu. De verwachte groei van de wereldbevolking en de welvaart zal de belangstelling voor en de noodzaak van duurzaamheid nog verder versterken. Gelukkig groeit dit besef en neemt de bereidheid van landen toe om hierover nadere afspraken te maken. Ook hier liggen veel kansen en uitdagingen voor de Nederlandse industrie. Enerzijds betreft het innovatie in de industrie zelf om in de toekomst veel milieuvriendelijker te produceren. Anderzijds kunnen medewerkers in de industrie ook milieuplossingen bieden voor de ontwikkeling van de samenleving als geheel. Hierbij ligt het voor de hand te denken aan producten die inspelen op de groeiende behoefte aan schone energie, schone lucht en schoon water.

D. Grondstoffen en brandstoffen – schaarste

- In 2025 zal de wereldeconomie 75% groter zijn dan nu. De voorraden grond- en brandstoffen, voedsel en water op onze aardbol zijn dus absoluut onvoldoende om ze nog aan te kunnen spreken op de manieren die we gewend zijn. Daarnaast zijn relatief veel van die voorraden niet in handen van de ontwikkelde economieën. Hiervoor kan de Nederlandse industrie zelf oplossingen vinden in de sfeer van bijvoorbeeld alternatieve materialen, hergebruik van materialen en minder grondstoffengebruik. Er liggen echter ook geweldige uitdagingen voor de industrie om meer in het algemeen bij te dragen aan oplossingen voor onze toekomstige samenleving. Hierbij kan gedacht worden aan ondermeer een efficiëntere voedselwinning, energiebesparing of de verdere ontwikkeling van alternatieve energiebronnen

E. Individueel en maatschappelijk bewustzijn en de behoefte aan nieuwe verbindingen.

- Onze beroepsbevolking zal in de toekomst nog hoger opgeleid zijn dan nu al het geval is. Mede daardoor worden we veeleisender, zelfverzekerder en veranderlijker. Invloed hebben en uit kunnen oefenen, of het nu is in de rol van consument, van medewerker, ondernemer of als burger in het algemeen, wordt steeds belangrijker.
- Daarnaast wordt de bevolking etnisch steeds pluriformer. Ruimte en aandacht voor het individu en de eigen identiteit spelen een steeds belangrijker rol in de samenleving. Naast welvaart zullen welzijn en weldoen belangrijkere argumenten worden voor mensen bij het maken van keuzes. In het verlengde hiervan ontstaan mede door de nieuwe sociale media meer en meer communities. Het een en ander heeft forse gevolgen voor de industrie en haar relatie met de samenleving. Identiteit, duurzaamheid en lifestyle bepalen in steeds belangrijker mate de keuze van mensen bij de aanschaf van producten en diensten.
- Medewerkers laten zich bij hun baankeuze steeds vaker leiden door motieven zoals uitdaging en ontplooiingsmogelijkheden, invloed en participatie, arbeidsomstandigheden, zingeving en duurzaamheid en milieu. Een inspirerende visie op de betekenis van de industrie voor de samenleving zal bij de aantrekkelijkheid en de aantrekkingskracht voor (toekomstige) medewerkers in de industrie vergroten.
- Onze samenleving loopt het risico af te stevenen op een toenemende tweedeling. Met name voor de groep lager opgeleiden is het de vraag of we in de toekomst nog zullen beschikken over passende werkgelegenheid.

F. Technologie en de toenemende snelheid van veranderingen.

- Technologische veranderingen volgen elkaar steeds sneller op en de levenscycli van technologieën en producten worden steeds korter. We zitten nu midden in de technologische golf van de digitalisering. De impact hiervan op ons leven is enorm en wordt steeds groter in de zin van informeren en communiceren, consumeren, werken en organiseren, innoveren en produceren en beïnvloeden en participeren. Voor de industrie leidt dit wederom tot grote uitdagingen, maar ook kansen om bij te dragen aan de ontwikkeling van onze samenleving van de toekomst. Sociale innovatie staat inmiddels op de agenda van de sociale partners in de industrie. Een maximale ontplooiing en benutting van de medewerker zal zeker leiden tot meer innovatie in en van de Nederlandse industrie die ten goede zal komen aan de gehele samenleving.

3. Visie 2025; de eerste aanzet.

Op basis van het voorgaande wordt de volgende ambitie voor de Nederlandse Industrie geformuleerd:

De Nederlandse industrie wil een essentiële bijdrage leveren aan de kwaliteit van leven in Nederland in 2025. Daartoe wil het wereldwijd consumenten, medewerkers, ondernemers en de samenleving als geheel oplossingen bieden voor de uitdagingen en kansen die resulteren uit de zes megatrends.

De vraagstukken waarvoor de Nederlandse industrie de komende decennia oplossingen wil realiseren zijn:

1. Het ontwikkelen van producten en diensten die tegemoet komen aan de gewijzigde behoeftespatronen van consumenten als gevolg van de vergrijzing en de veranderende identificatiepatronen van jongeren in de Westerse Wereld op gebieden zoals mobiliteit, gezondheid (zorg) en veiligheid.
2. Het ontwikkelen van producten en diensten die tegemoet komen aan de wereldwijd groeiende vraag naar producten en diensten die duurzamer (w.o. grondstof zuiniger) voortgebracht moeten worden en bij moeten dragen aan een beter behoud van de aarde.
3. Oplossingen te bieden voor de toenemende schaarste op de arbeidsmarkt voor de industrie zelf, maar zeker ook voor alle andere sectoren van de Nederlandse samenleving. Naast het behoud van medewerkers staat daarbij de verhoging van de effectiviteit van medewerkers centraal.

Bij alle genoemde oplossingsrichtingen zal innovatie, in de breedste zin van het woord, een centrale rol spelen. Het zal daarbij dus gaan om technologische -, product -, proces -, markt- én sociale innovatie in onderlinge samenhang.

4. Vragen ter nadere concretisering van de visie.

De beantwoording van onderstaande vragen voor ieder van de drie hiervoor genoemde oplossingsrichtingen, zal helpen om de Visie 2025 nader te concretiseren en communiceerbaar te maken:

1. Is de hiervoor genoemde opsomming van de 3 belangrijkste oplossingsrichtingen compleet? Zijn hiermee de belangrijkste uitdagingen en kansen waarvoor de Nederlandse industrie oplossingen wil creëren vastgesteld of moet er iets worden toegevoegd?
2. Op welke wijze, hoe en met wie wil de Nederlandse industrie de 3 vastgestelde ontwikkelingsrichtingen tot stand brengen? Welke van deze oplossingsrichtingen heeft maatschappelijk de hoogste prioriteit en biedt de beste kansen?
3. Hoe kan de uitgewerkte Visie 2025 vervolgens het beste aantrekkelijk en aanstekelijk communiceerbaar gemaakt worden voor een breed publiek?

Indien mogelijk zal er aandacht besteed worden aan de faciliterende rol die overheid en sociale partners kunnen spelen. In een volgende fase kan de visie voor advies voorgelegd worden aan de WRR, SER of een ander adviesorgaan van de regering.